

POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Typ posudku: posudek oponenta

Autor práce: Mgr. Martin Zelenka

Název práce: Přechod absolventů pedagogických oborů na trh práce

Autor posudku: Prof. PhDr. Arnošt Veselý, Ph.D.

Předložená práce se zabývá důležitým tématem, ležícím na pomezí pedagogiky, sociologie, vzdělávací politiky a částečně také aplikované ekonomie. Téma přechodu absolventů pedagogických oborů je přitom důležité a relevantní především z praktické stránky a je vysoce aktuální i v České republice.

Práce je přehledně a srozumitelně členěna do 10 kapitol. Obsahuje přitom všechny součásti, které se v disertační práci očekávají. Po úvodním vymezení tématu následuje část vymezení pojmů a teoretická východiska. V další části autor popisuje metodologii práce. Zbylé kapitoly jsou již pak věnovány empirické analýze. Ta tvoří největší část práce a je zároveň také její největší přidanou hodnotou.

Výzkumné otázky jsou stanoveny v kapitole 4 a mají převážně deskriptivní charakter. Jde například o následující otázky: „Jaký byl kvantitativní a strukturální vývoj absolventů pedagogických oborů? Do jaké míry v prvních letech po absolvování vykonávají pedagogická povolání? Do jaké míry vnímají absolventi pedagogických oborů, že pracují v povoláních, které odpovídají jejich oboru a úrovni absolvovaného vzdělání?“.

Deskriptivní charakter výzkumných otázek vede k tomu, že práce někdy působí více jako výzkumná zpráva než jako teoreticky podložená odborná studie. Autor si je tohoto aspektu vědom, když uvádí že jeho práce má „zejména explorační charakter“. Vzhledem k nedostatku jiných komplexních studií, které by se zabývaly podobným tématem je podobné zaměření pochopitelné a odůvodnitelné. Jde vlastně o příklad „*thick description*“, které je sice v disertačních pracích spíše neobvyklé, ale přípustné.

Přesto je škoda, že autor své empirické výsledky více nevztáhl k teoretickým východiskům. Teoretická část je sice poměrně rozsáhlá, ale se zbytkem práce je propojena jen velmi volně. Autor se k teoretickým východiskům sice vrací v kapitole 10.1. (*Aplikace konceptu přechodu na trh práce na absolventy pedagogických oborů*). Zde se však víceméně jen opakuje teoretické propozice z části 2. Nedozvíme se, do jaké míry lze alternativní teorie aplikovat na empirická data v ČR. Je to pravděpodobně dáno mimo jiné i tím, že autor měl velké problémy tyto koncepty aplikovat tak, aby byly pro vysvětlení situace v ČR nosné. Pokud by například výrazněji platila teorie lidského kapitálu, pak by měl zájem absolventů o učitelskou profesi velmi výrazně kopírovat vývoj platů učitelů (tak tomu ale není). I když zvolené teoretické koncepty autorovi nenabízejí vhodnou optiku pro pochopení dat, pak by to měl explicitně reflektovat. Zároveň by to byl odrazový můstek k hledání jiných, vhodnějších teorií.

Hlavní přidanou hodnotou práce je její empirická část (kapitoly 5 až 9). Autor zde využívá pěti různých datových zdrojů. S daty přitom pracuje velmi pečlivě. Oceňuji jeho snahu přesně operacionalizovat jednotlivé kategorie a poukázat na složitost vymezení klíčových, zdánlivě jednoduchých, pojmů. Je třeba ocenit, že ačkoli výzkumné otázky jsou převážně deskriptivní, odpovědi na ně jsou vždy explicitní.

Jistým omezením kategorizaci autora je to, že jeho analýza vychází čistě z názvů daných oborů (s. 78). Jeho přístup je tedy výhradně statistický. To je třeba plně respektovat, bylo by však vhodné, kdyby autor více diskutoval limity tohoto přístupu. Formální klasifikace může být v některých případech dost vzdálená od reality (jak sám autor ostatně na některých místech připouští). Autor se na některých místech vyjadřuje poněkud s despektem ke kvalitativním přístupům („*Ani v jednom případě se však neworkuje s velkým vzorkem dat, v případě poslední studie (Trent, 2019) se dokonce jedná o kvalitativní šetření*“; s. 50). Hlubší analýza toho, co se v jednotlivých programech učí i analýza toho, jak studenti chápou cíl jednotlivých programů by však mohla vnést do tématu další perspektivu a prohloubit našeho poznání.

Samotná empirická analýza je velmi bohatá. Práce obsahuje 38 tabulek a 16 grafů. Nevýhodou je výše uvedená vysoká popisnost. Interpretace dat a jejich zobecnění je z větší části ponecháno na čtenáři. V textu je tak celá řada poznatků, které zůstávají nikterak neinterpretovány a trochu se ztrácejí v množství dat. Jde například o poznatek, že „větší

tendenci nacházet si jiné, než pedagogické povolání mají děti rodičů, kteří pedagogické povolání nevykonávali.“ (s. 158). To je příklad zjištění, které je teoreticky velmi zajímavé (nabízí se řada alternativních hypotéz), ale je i prakticky velmi relevantní. Větší interpretaci by bylo vhodné věnovat i vlivu regionu. Výsledky zde nejsou zcela konsistentní a je někdy obtížné je interpretovat. Přitom jde opět o velmi relevantní poznatek z hlediska praxe.

Pravděpodobně nejslabším bodem práce je její jazyková a formální stránka. V práci je velké množství hrubých gramatických chyb. Jde zejména o nedodržení shody přísudku s podmětem (např. „studenti ... absolvovali výběrové vysoké školy“, s. 39 a na mnoha dalších místech) anebo špatné skloňování (např. „prostřednictvím optikou“, s. 49 a na mnoha dalších místech). Odstavce nejsou nikterak odsazeny. Některé formulace jsou značně kostrbaté a neobratné (např. „jednotlivci více než vhodní“, s. 34 a obdobně na mnoha dalších místech). Namátkově jsem narazil také na publikaci, která není uvedena v seznamu literatury (Zelinková, 2014; citována na straně 56; možná je případů v práci více). Některé grafy (například všechny v kapitole 5 nejsou propojeny s textem, tj. není na ně nikdy v textu odkaz).

Přes výše uvedené výhrady splňuje disertační práce podmínky kladené pro disertační práce. Práce je zodpovědně zpracována a přináší nové poznatky.

Z výše uvedených důvodů doporučuji práci přijmout k obhajobě.

Otázky k obhajobě:

- 1.) Jaké jsou konkrétní implikace pro nastavení přípravy budoucích učitelů? Mělo by se v něčem změnit? Pokud ano, proč a jak?
- 2.) Přestože úplné srovnání se zahraničím není možné, jaká je situace z hlediska nástupu a setrvání absolventů pedagogických oborů do učitelské profese, ve srovnání se zahraničím?

Datum:

Podpis: